

ΕΦΕΤΟΣ ΠΕΡΙΕΙΔΗ Η ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΣ

Α ΚΑΙ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΟΣ

Τὰ συστατικὰ τῆς ψυχοσυνθέσεώς μας, δρμαί, συναισθήματα, πράξεις, γνωστικά λειτουργύλαι δὲν έμφανίζονται ως διακεκριμένα στοιχεῖα, διπλανές έξετέθησαν. Χωρισμός τούτων έπιχειρεῖται μόνον πρὸς εύκολαν τῆς περιγραφῆς. Ἐν τῇ πραγματικότητι ἀπαρτίζουν ἐν ἑνιαῖον ὅλον. Οὐδὲν ἔξ αὐτῶν δρᾶ μεμονωμένως. Εἰς ἑκάστην ἐκδήλωσὶν μας δλόκληρος ἢ σωματοψυχικὴ ύπόστασις εἶναι παροῦσα. Ἀπλῶς μόνον ποικίλλει ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἢ ἔντασις τοῦ ἐνδός ἢ τοῦ ἄλλου στοιχείου της.

Ο ἀνθρωπος εἶναι ἐνιαία δλότης στοιχείων καὶ ἔκδηλώσεων, οὐχὶ στατική, ἀλλὰ ζῶσα, πραγματοποιουμένη συνεχώς. Εἶναι πορσωπον.

Τὸ πρόσωπον δὲν εἶναι ἀπλῶς ὁ βιολογικὸς ὄργανος μὲ τὴν κλειστὴν ἀτομικότητα καὶ τὴν ἴδιοτυπίαν του, ἀλλ' εἶναι ἡ σωματοψυχικὴ ύπόστασις, ἥτις συνενώνει ἐν ἑαυτῇ καὶ τὰ ἔμφυτα στοιχεῖα καὶ τὰ ἐπίκτητα καὶ τὴν μοναδικήν της ἴστορίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν μοναδικήν συνείδησιν, τόσον περὶ ζωῆς δσον καὶ περὶ αὐτοβούλου δράσεως.

Τδ δνομα πρδσωπον δηλοι τδ σρδες την δκα μέρος του σώματος. Λαμβάνεται δὲ τούτο πρὸς δήλωσιν δλοκλήρου τοῦ ἀνθρώπου, λόγῳ τῆς ἐν αὐτῷ ἐκφράσεως τῶν ἐντυπώσεων καὶ υπάρξεως τοῦ κυριωτάτου δργάνου ἀντιλήψεως, τῶν δφθαλμῶν.

‘Η ἔννοια προσωπικότης δὲν πρέπει νὰ συγχέεται πρὸς τὰς ἔννοιας χαρακτήρ, ἀτομικότης, τύπος. Χαρακτήρ εἶναι ἡ ψυχική ύφη ἑκάστου μὲ τὰς ἴδιοτυπίας ἐκδηλώσεων εἶναι τὸ συνεχῶς σταθερόν, τὸ κεχαραγμένον, ἐξ οὗ προήλθε καὶ τὸ δνομα. Π.χ. Σεν ἄτομον εἶναι σχιζόθυμος ή κυκλόθυμος, εὔθυμος ή δύσθυμος, ἐνεργητικός ή ράθυμος.

Ατομικότης καὶ τύπος ἐκφράζουν τὸ αὐτό. Αἱ ἐκδηλώσεις των ἀκολουθοῦν χωρὶς προσπάθειαν γινόμεναι μὲ αὐτοματισμόν. Ἡ

προσωπικότης έχει βεβαίως τὰ ἔμφυτα σωματοψυχικὰ στοιχεῖα καὶ διεξάγει τὴν ζωὴν της ἐντὸς περιβάλλοντος, ἐξ οὗ προσδιορίζεται. Πλὴν τούτων ὅμως λαμβάνει θέσιν ἐναντὶ τῆς ζωῆς καὶ αὐτοδιευθύνεται.

'Η προσωπικότης περιλαμβάνει στοιχεῖα σωματικά, ψυχικά, πνευματικά. 'Η παραγνώρισις οἰασθήποτε κατηγορίας ἐκ τούτων διδηγεῖ εἰς πλάνας. 'Η ἄγνοια τοῦ ρόλου τοῦ σώματος παρὰ τῶν μεταφυσικῶν ψυχολόγων ἐγέννησεν ἄγνοιαν περὶ αὐτοῦ τοῦ δργάνου ἐκδηλώσεως τῆς ψυχῆς. 'Ο παρὰ τοῦ Βιολογισμοῦ ἀφ' ἑτέρου παραμερισμὸς τοῦ ψυχικοῦ στοιχείου διδηγεῖ εἰς μίαν ριχήν 'Αντανακλασιολογίαν. 'Η μὴ ἐκτίμησις ἐπίσης τοῦ στοιχείου τῆς ὑπευθύνους κατευθύνεις καὶ διακρίσεις ἀξιῶν διαλύει τὸν ἐσώτατον πυρῆνα τῆς ψυχῆς.

"Ἐν ἄτομον ως σῶμα εἶναι ἀνευ ἰδιαζούσης σημασίας δι' ἐμέ, ὅταν οὐδὲν γνωρίζω περὶ αὐτοῦ. Νοεῖται ὅμως ως προσωπικότης εὖθυς ως μάθω, διτι ἐμπνέεται ἀπὸ ὑψηλάς ἀξιας, τὰς δποίας πραγματοποιεῖ. 'Αντιθέτως, ἐὰν ἀντιληφθῶ δι' ἓν πρόσωπον, διτι αἱ ἐνέργειαι του εἶναι ἄλλαι, ἀπὸ διτι ἀνέμενον, καίτοι τοῦτο ἐξωτερικῶς δὲν μετεβλήθη, ἐν τούτοις τὸ βλέπω εἰς τὸ ἐδῆς ως δλως διάφορον.

Τὰ πρὸς διαμόρφωσιν τῆς προσωπικότητος συνερχόμενα στοιχεῖα δύνανται νὰ διακριθῶσιν εἰς τρεῖς διάδας.

- 1ον. Εἶναι τὰ ἔμφυτα στοιχεῖα.
- 2ον. Εἶναι τὰ ἐπίκτητα στοιχεῖα.
- 3ον. Εἶναι διατοπικὸς παράγων αὐτοκατευθύνσεως καὶ δράσεως.

Προβαίνομεν εἰς τὴν διασάφησιν ἐκάστης τούτων.

A'. ΤΑ ΕΜΦΥΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Πᾶν ἄτομον γεννώμενον φέρει ἔμφύτως κατὰ πρῶτον τὰ γενικὰ γνωρίσματα τοῦ εἴδους ἀνθρωπος, δεύτερον τὰ στοιχεῖα τὰ ἰδιαζοντα εἰς τὸ φύλον, εἰς διανήκει, καὶ τρίτον τὰ στοιχεῖα τὰ κληροδοτούμενα ὑπὸ τῶν προγόνων.

α'. Τὰ ἔμφυτα στοιχεῖα τοῦ εἴδους ἀνθρωπος.

Τὰ γενικὰ γνωρίσματα τοῦ εἴδους ἀνθρωπος περιλαμβάνουν τὸ σωματικὸν ἔμφυτον, τὸ ψυχικὸν ἔμφυτον καὶ τὸ πνευματικὸν ἔμφυτον.

1. Τὸ σωματικὸν ἔμφυτον.

Εἶναι διὸς δργανισμὸς μὲ τὰ μέλη, δργανα καὶ λειτουργίας του. Κεντρικωτέραν θέσιν ἐν αὐτῷ κατέχει τὸ ἐγκεφαλονωτιατον

νευρικὸν σύστημα, τὸ δποίον χωρίζεται εἰς διακεκριμένας ἀπ' ἄλληλων σφαίρας ἐμφανιζούσας ἐνότητα καὶ εἰδίκευσιν λειτουργίας, ἄλλα καὶ ἵεράρχησιν μεταξύ των. Εἶναι ή σφαίρα τοῦ νωτιαίου μυελοῦ καὶ τοῦ προμήκους, ή σφαίρα τῶν δπτικῶν θαλάμων καὶ τῆς παρεγκεφαλίδος καὶ ή σφαίρα τῶν ἐγκεφαλικῶν ἡμισφαίρων.

Ἡ μεση σφαῖρα εἶναι ή φυλογενετικῶς ἀρχαιοτέρα¹. Ο νωτιαῖος μυελός εἶναι τὸ κυλιγδρικὸν στέλεχος νευρικῆς οὐσίας, τὸ ἐγκλειόμενον ἐν τῇ σπανδυλικῇ στήλῃ καὶ συνεχόμενον διὰ τοῦ προμήκους μὲ τὸν ἐγκέφαλον. Εἰς τὸ κέντρον του μία φαὶα οὐσία ἀποτελεῖται ἀπὸ νευρικὰ κύτταρα, εἰς δὲ τὴν περιφέρειαν μία λευκὴ ἐκ νευρικῶν ίνδων. Οὗτος εἶναι ἀφ' ἐνδοῦ μὲν κέντρον ἀντανακλαστικῶν κινήσεων, ἀφ' ἑτέρου δὲ δγωγός νευρικῆς ἐνεργείας τόσον ἐκ τοῦ ἐγκεφάλου, δσον καὶ ἐκ τῆς περιφερείας. Ἀποτελεῖ κέντρον ἀμέσου ἀντιδράσεως εἰς ἐρεθίσματα, ἀνευ ἀπασχολήσεως τοῦ Ἐγώ, ἀλλ' ὑπόκειται εἰς τὴν ἀνασταλτικὴν κυριαρχίαν τούτου. Βλάβαι αὐτοῦ συνεπεῖς τραυμάτων ἢ νόσων προκαλούν παράλυσιν τῶν ἀνω ἢ κάτω ὅκρων ἢ διαταραχὴν τῶν σφυγκτήρων μυῶν.

Ο προμήκης μυελός δὲν εἶναι μόνον σύνδεσμος νωτιαίου - ἐγκεφάλου, ἄλλα καὶ κέντρον ίδιων λειτουργιῶν, ὡς τῆς ἀναπνοῆς, τῆς κυκλοφορίας, τῆς καταπόσεως, τῆς λειτουργίας τοῦ στομάχου καὶ πέψεως, τὰς δποίας ρυθμίζει ἀντανακλαστικῶς. Φαίνεται, δτι εἶναι τὸ κέντρον τῆς πείνης καὶ τῆς δίψης.

Ἡ μέση σφαῖρα ἐμφανίζει μείζονα διαφοροποίησιν ἐν σχέσει πρὸς τὴν προηγουμένην. Οἱ δπτικοὶ θάλαμοι εἶναι δύο φαὶα φοιειδῆ δγκώματα εύρισκόμενα ἐντὸς τῆς ἐσωτερικῆς λευκῆς οὐσίας τῶν ἐγκεφαλικῶν ἡμισφαίρων, περὶ τὰ πλάγια καὶ κάτω τοιχώματά των, μετὰ πυρήνων ἢ κέντρων, συγδεόμενα μετὰ τοῦ ἐγκεφαλικοῦ φλοιοῦ διὰ τῶν θαλαμικῶν ἀκτινοβολιῶν ἢ μίσχων (μετωπιαίου, ίνιακοῦ, βρεγματικοῦ καὶ κροταφικοῦ). Ἐπίσης συγδέονται μετὰ τοῦ προμήκους καὶ νωτιαίου μυελοῦ, ὡς καὶ μετὰ τοῦ δπτικοῦ νεύρου. Ἀποτελοῦσι τὸ κέντρον τῶν δρμῶν καὶ τῶν συγκινήσεων, καθὼς καὶ τῶν ἐκφραστικῶν κινήσεων τῆς χαρᾶς, λύπης, δργῆς καὶ φόβου. Τραύματα καὶ δγκοι τούτων ἀκολουθοῦνται ἀπὸ ἀταξίας τῶν συναίσθηματικῶν λειτουργιῶν.

Η παρεγκεφαλίς εἶναι τὸ κέντρον τῆς ισορροπίας τοῦ σώματος καὶ τοῦ συντονισμοῦ τῶν κινήσεων. Βλάβη ταύτης γεννᾷ συνα-

1. Εἰς τὰ ἀσπόνδυλα παρουσιάζεται ή πρώτη στοιχειώδης καταβολὴ τῆς σφαίρας ταύτης ἐν εἴδει ἀλύσεως νευρικῶν κυττάρων, ίδιως εἰς τοὺς σκῶληκας.

σθημα ίλιγγου, παραπαῖον καὶ ἄτακτον βάδισμα, δύμοιον πρὸς τὸ τοῦ ἐν μέθῃ διατελούντος, ἀστάθειαν, ἀσυμμετρίαν καὶ ἀσυνεργείαν εἰς τὰς κινήσεις.

'Η ἀνωτάτη σφαῖρα περιλαμβάνει τὰ ἐγκεφαλικὰ ἡμισφαίρια, τὰ ἀποτελούμενα ἀπὸ τὴν πλήρη ἔλικων φλοιώδη χώραν ἐκ νευρικῶν κυττάρων, φαιοῦ χρώματος, καὶ τὴν ὑποφλοιώδη ἐκ νευρικῶν ἵνων λευκοῦ χρώματος. Τὰ κύτταρα διαφέρουν καὶ ώς πρὸς τὸ σχῆμα καὶ ώς πρὸς τὰς Ἰναῖς καὶ ώς πρὸς τὴν σύνθεσιν, ἀπὸ δλα τὰ ἄλλα κύτταρα τοῦ αὐτοῦ χρώματος. 'Η περιοχὴ αὕτη εἶναι ἡ πλέον μυστηριώδης τοῦ ἀνθρωπίνου δργανισμοῦ.' Ἐν αὐτῇ ἐδράζονται αἱ ἀνωταταὶ πνευματικαὶ λειτουργίαι, ἡ συνείδησις, ἡ νόησις, ἡ βούλησις καὶ αὐτοκυριαρχία, ώς καὶ τὰ ἐπίκτητα στοιχεῖα τῆς ψυχοσυνθέσεως. Βλάβη τῆς φλοιώδους χώρας προκαλεῖ διαταραχὴν τούτων, ώς καὶ τοῦ χαρακτήρος. Παρατηρήσεις ἐπὶ τραυματιῶν κατὰ τοὺς πολέμους ἔδειξαν, δτὶ τὰ τραύματα τῶν μετωπικῶν λοβῶν προκαλοῦν ἀβουλησίαν, ἀπάθειαν καὶ μείωσιν τῆς αὐτοκυριαρχίας.

'Απὸ μακροῦ ἥδη ἔχουν καθορισθῆ ὡρισμέναις χώραις τοῦ ἐγκεφαλικοῦ φλοιοῦ, αἱ δποῖαι ἀντιστοιχοῦν εἰς ὡρισμένας αἰσθήσεις. 'Η κατάνόησις δύμως τῆς δλης λειτουργίας του καὶ ἡ ἐνέδρασις τῶν ἀνωτέρων ψυχικῶν λειτουργιῶν οὐδόλως προώδευσεν. 'Υπάρχουν βλάβαι τοῦ ἐγκεφάλου, αἱ δποῖαι προκαλοῦν ψυχικὰς διαταραχάς, δπως εἶναι ἡ προΐοθσα παράλυσις ἐπὶ παραδείγματι. "Εχομεν δύμως καὶ τραύματα τοῦ ἐγκεφάλου ἀγευ ψυχικῆς διαταραχῆς. "Εχομεν ἐπιστης ψυχικὰς διαταραχάς ἀνευ βλάβης τοῦ ἐγκεφάλου, τὰς ψυχώσεις. Αἱ καταρτισθεῖσαι θεωρίαι περὶ τῆς σχέσεως τοῦ μεγέθους ἢ τοῦ βάρους τοῦ ἐγκεφάλου πρὸς τὰς ψυχικὰς ἴδιότητας κατεδείχθησαν ἐκ τῶν πραγμάτων ώς μυθολογίαι.

'Ακόμη δὲν ἔχει καθορισθῆ, ἐάν ὑπάρχῃ ἐνέδρασις τῶν παραστάσεων¹. Καταστροφὴ τοῦ δπετικοῦ κέντρου τοῦ ἐγκεφάλου δὲν ἐπιφέρει ἔξαφάνισιν τῶν δπτικῶν παραστάσεων.' Αμνησία χωρὶς βλάβην τοῦ ἐγκεφάλου δὲν ὑπάρχει. Ούδὲν δύμως μᾶς ἐπιτρέπει νὰ κατανοήσωμεν τὰς σχέσεις τῆς γενέσεως τῆς συνειδήσεως καὶ τῶν νευρικῶν λειτουργιῶν, τοῦ συνειδητοῦ καὶ τοῦ ἐγκεφαλικοῦ. 'Αγνοοῦμεν τίς εἶναι ἡ φύσις τῆς νοήσεως ἐν σχέσει μὲ τὸν ἐγκέφαλον.

'Ο δλος δργανισμὸς εἶναι ἐνότης ἀδιαίρετος καὶ κακῶς ὕοεῖται ώς ἀποτελούμενος ἀπὸ τμῆματα. Τὴν ἐνότητα ταύτην λόγῳ τῆς πολλότητος τῶν δργάνων καὶ συστημάτων δὲν δυνάμεθα νὰ τὴν

1. Παράβ. καὶ τὰ ἐκτιθέμενα εἰς τὸ κεφάλαιον *Περὶ μνῆμης τῶν αἰκόνων*, σελ. 107 - 110.

νοήσωμεν, διότι δὲ νομίς μας ἔχει συνηθίσει ἀπὸ τὰς μηχανάς, τὰς δύπολας βλέπει νὰ ἀποτελοῦνται ἀπὸ τεμάχια. Οὕτως ἡ φαντασία θεωρεῖ καὶ τὸν δργανισμὸν ως κάτι δύμοιον.

“Ἐν δργανον τοῦ σώματος δὲν τελειῶνει εἰς τὴν ἐπιφάνειάν του, οὔτε πρέπει νὰ ταυτίζεται μὲ τὰ ιστολογικά του στοιχεῖα καὶ τὴν μορφήν του. Τοῦτο ἔκτεινεται τόσον μακράν, δσον φθάνουν αἱ ἐνέργειαι τὰς δύπολας παράγει, ή αἱ οὐσίαι τὰς δύπολας ἐκκρίνει, δηλαδὴ εἰς δλοκληρον τὸ σῶμα.

‘Υποθέτομεν, δτι δὲ ἐγκέφαλος εἶναι ἡ ἕδρα τῶν ψυχικῶν ἐνεργειῶν, διότι πᾶσα βλάβη τούτου προκαλεῖ ὀμέσους διαταραχὰς τῆς συνειδήσεως. Ὁ ἐγκέφαλος δμως δὲν ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν νευρικήν του οὐσίαν μόνον. Τὰ κύτταρά του βυθίζονται εἰς περιβάλλον καθοριζόμενον ἀπὸ τὸν δρρὸν τοῦ αἵματος. Ὁ δρρὸς οὗτος ἐξαρτᾶται ἀπὸ ποικιλωτάτας ἀδενικὰς ἐκκρίσεις. Οὕτω μέσῳ τοῦ αἵματος δλα τὰ δργανα εἶναι παρόντα εἰς τὸν ἐγκέφαλον.

Αἱ καταστάσεις τῆς συνειδήσεως εἶναι συνδεδεμέναι τόσον μὲ τὴν κατασκευὴν τῶν κυττάρων τοῦ ἐγκεφάλου, δσον καὶ μὲ τὴν χημικὴν σύνθεσιν τῶν ύγρων, τὰ δύπολα τὰ διαποτίζουν. “Οταν ἐπὶ παραδείγματι ἐλλείπουν αἱ ἐκκρίσεις τῶν ἐπινεφριδίων, τὸ ἄτομον περιπίπτει εἰς βαθεῖαν κατάθλιψιν. Ἡ θυροξίνη, παραγομένη ἀπὸ τὸν θυροειδῆ ἀδένα, ἐπηρεάζει τὴν λειτουργίαν δλοκλήρου τοῦ νευρικοῦ συστήματος. Ἀνεπαρκής παραγωγὴ ταύτης δημιουργεῖ βραδύτητα εἰς δλας τὰς ψυχικὰς ἐκδηλώσεις, ἐνῷ ύπερέκκρισις ἐπαταχύνει τὸν ρυθμὸν τῆς δλης ζωῆς τοῦ ἀτόμου, τὸ δύπολον πεινᾶ καὶ τρώγει διαρκῶς, ἔμφανίζον ύπερδιέγερσιν δλοκλήρου τοῦ νευρικοῦ συστήματος.

‘Ασθένειαι τοῦ ἥπατος, τοῦ στομάχου καὶ τῶν ἐντέρων τροποποιούν τὸν χαρακτῆρα. Ἡ κανονικὴ ἡ ἐλλιπής λειτουργία τῶν γενετησίων ἀδένων ἀποτυπούται εἰς τὰς πνευματικὰς ἐνεργείας, διότι ἀπὸ αὐτὴν ἐξαρτᾶται ἡ ψυχικὴ διαφοροποίησις τῶν φύλων. Ὁ εύνουχισμὸς τοῦ ἀνδρὸς προκαλεῖ πνευματικὴν πτώσιν καὶ ἀπώλειαν δλων τῶν ἀνδρικῶν ψυχικῶν χαρακτηριστικῶν. Ἡ ἀφαίρεσις τῶν φοθηκῶν ἀπὸ τὰς γυναῖκας τὰς καθιστᾷ ἀπαθεῖς, βραδεῖας διανοητικῶς καὶ ἀνευ ηθικῆς εύσισθησίας. Τὸ γαλακτικὸν δξύ, τὸ παραγόμενον κατὰ τὴν ἐργασίαν, προκαλεῖ κόπωσιν καὶ τάσιν πρὸς ἀνάπταυσιν καὶ ὑπνον.

Τὸν ἐγιαῖον δργανισμὸν διευθύνει ἡ νόησις. Οἱ μύες, ἀποτελοῦντες μέσῳ τῶν νεύρων μίαν ἐπέκτασιν τοῦ ἐγκεφάλου, κινοῦν τὸν δστέζενον ἔξοπλισμόν των, ἵνα δεσπόζωμεν τοῦ κόσμου. Ἡ ἀντληψις τῶν ἀρχῶν τοῦ αἰώνος μας, δτι ἡ νόησις εἶναι μία μορφὴ

ένεργειας παρά τὰς ἄλλας, δὲν εύσταθεῖ. Αὕτη εἶναι κάτι δυτολογικῶς διάφορον. 'Ο Carrel παρατηρεῖ σχετικῶς: « Παραδόξως η διανοητική έργασία δὲν αὐξάνει τὸν μεταβολισμόν. Δύναται τις νὰ εἴπῃ, δτι αὕτη δὲν ἀπαιτεῖ δαπάνην ένεργειας ή ἐλαχίστην, μὴ δυναμένη νὰ μετονθῇ μὲ τὰ μικρόμετρα, τὰ δποῖα κατέχομεν... Οὔτε η φιλοδοξία τοῦ Καΐσαρος, οὔτε οἱ ψιλογισμοὶ τοῦ Νεύτωνος, οὔτε η ἔμπνευσις τοῦ Beethoven, οὔτε αἱ φλογεραὶ σκέψεις τοῦ Pasteur ἐπέτυχον νὰ ἐπιταχύνουν τὴν θρέψιν τῶν ιστῶν των, δπως θὰ τὸ ζημιον εὔκόλως μερικὰ μικρόβια η μιὰ ἐλαφρὰ αὐξησίς τῆς ἐκκρίσεως τοῦ θυρεοειδοῦς ἀδένος των »¹.

Τὸ μοναδικὸν τῆς ἀτομικότης ἔχει δργανικὴν βάσιν. 'Η μορφὴ του ἔχει κάτι διάφορον ἀπὸ δλας τὰς ἄλλας, μέχρι καὶ τῶν ἐλαχίστων λεπτομερειῶν. Τὰ δακτυλικὰ ἀποτυπώματα, τελείως ἀτομικά, θεωροῦνται ως τὸ ἀσφαλέστερον μέσον ἀναγνωρίσεως τῆς ταυτότητος. 'Ακόμη καὶ ἡ χημικὴ σύστασις ἔκαστου εἶναι ἀτομική, δι' ὃ καὶ οἱ κύνες διὰ τῆς δσφρητικῆς των ίκανότητος ἀνευρίσκουν ἐν πρόσωπον ἐν μέσῳ ἀπείρου πλήθους.

'Η ἀρτιότης τοῦ δργανισμοῦ εἰς ἔκαστον ἀτομον εἶναι δλλη. 'Ο ἔχων βλάβην εἰς ἐν αἰσθητήριον, η ἐλαττωματικὴν πέψιν, μικρὰν ἀντοχὴν εἰς τὸν κόπον, η βλάβην εἰς μέλος ἐπηρεάζεται εἰς τὴν προσωπικότητά του. Οἱ μεγάλοι ἀνδρες μνημονεύονται ως ἔχοντες ισχυροὺς δργανισμούς.

2. Τὸ ψυχικὸν ἔμφυτον.

'Ο ἐνιαῖος σωματικὸς δργανισμὸς ἅμα τῇ γεννήσει τοῦ ἀτόμου ἔμφανται τάσεις παρωθούσας τὴν ψυχὴν πρὸς ἐνέργειαν καὶ βιουμένας ως ἀναβλυζούσας ἀπὸ ἐν σωτερικὸν βάθος. Τοῦτο ὑπάρχει διαρκῶς, χωρὶς νὰ εἶναι διαρκῶς συνειδητόν. 'Η ἐλληνικὴ φιλοσοφία τὸ ἔχαρακτήρισεν ως « τὸ δυγάμει », « τὴν ἐντελέχειαν », « τὴν καθ' δρμήν κίνησιν τῆς ψυχῆς ». 'Η σημερινὴ Ψυχολογία δημιλεῖ περὶ ἐνδες ψυχοτυπώντος εἰς ἔκαστον ἀτομον, περιλαμβάνοντος δλα τὰ ἔμφυτα δυναμικὰ στοιχεῖα.

Τὸ ψυχικὸν ἔμφυτον ἔχει δλλην πληρότητα εἰς τὰ διάφορα πρόσωπα. 'Η ἐνορμητικὴ ἔντασις, δ πλούτος τοῦ συναισθήματος, η δξύτης τῶν λειτουργιῶν ποικίλλουν. Τοῦτο βλέπομεν εἰς τὰς ἐπιδιώξεις, πόθους καὶ ἐνέργειας, αἵτινες δχι μόνον παραλλάσσουν εἰς τόνον, δλλὰ καὶ καταλείπουν διάφορον βίωσιν ζωῆς. Αἱ παθολογικαὶ περιπτώσεις διασαφοῦν τοῦτο ἐνεργῶς.

1. Carrel A., μνημ. Εργον, σελ. 94 - 95.

3. Τὸ πνευματικὸν ἔμφυτον.

Ἡ Ἑλληνικὴ φιλοσοφία διμιλεῖ περὶ «λόγου» ἢ περὶ «γοῦ» ώς ἐμφύτου πνευματικοῦ γνωρίσματος τοῦ ἀνθρώπου¹. Ἡ σημερινὴ ψυχολογία προσδιορίζει ἀναλυτικώτερον τὸ πνευματικὸν ἔμφυτον, ως ἔγινε δῆλον ἐκ τῶν προηγηθέντων. Τοῦτο εἶναι αἱ πνευματικαὶ δρμαὶ, ἀλλὰ προσέτικαὶ ἡ συνείδησις καὶ ἡ βιούλησις. οὗτοι ἱκανότης τόσον ἐκλογῆς δασῶν καὶ πραγματοποιήσεως σκοπῶν.

Ο ἀνθρώπος ἔχει συνείδησιν τῶν δρμῶν του καὶ τῶν σκοπῶν πρὸς οὓς τὸν παρατρύνονταν. Συγχόνως ἔχει συνείδησιν τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς πληρώσεως των καὶ τῆς ἀξίας, τὴν ὅποιαν ἔχει ἐκάστη εἰς τὰς διαφόρους περιστάσεις. Τὸ ζῶον ἔχει ἔνστικτα ἐπιδιώκοντα δρισμένους σκοπούς, ὑπακούει δμῶς εἰς αὐτὰ χωρὶς νὰ ἔχῃ συνείδησιν τοῦ τί ἐπιδιώκει. Ο νεαρὸς σκίουρος ἀποθηκεύει καρποὺς διὰ τὸν χειμῶνα, τοῦτο δμῶς δὲν σημαίνει, διὰ προβλέπει τὸν χειμῶνα. Τὸ νέον πτηνὸν κατασκευάζει τὴν φωλεάν του χωρὶς νὰ γνωρίζῃ, διὰ ἀργότερα θὰ γεννήσῃ φὰ καὶ θὰ ἐκκολάψῃ νεοσσούς, οἱ δποῖοι θὰ ἔχουν ἀνάγκην τῆς φωλεᾶς κατὰ τὴν πρώτην των ζωῆν. Τοῦτο δὲν εἶναι πρόνοια ἐκ πείρας ἢ ἐκ μιμήσεως, ἀλλὰ σειρὰ ἐμφύτων ἐνεργειῶν, ἐνυπαρχουσῶν ἀποτελεσμάτων.

Ἡ δρμὴ πρὸς δρᾶσιν καὶ δημιουργίαν ἐλλείπει ἀπὸ τὰ ζῶα. Ταῦτα προσπαθοῦν μόνον ἐφ' δσον χρόνον πιέζονται ἀπὸ τὰς ἀνάγκας των. «Οταν τὰς πληρώσουν, ἡσυχάζουν καὶ ἀδιαφοροῦν. Ο ἀνθρώπος ἀντιθέτως εὐχαριστεῖται νὰ δημιουργῇ συνεχῶς. Ἡ δρμὴ πρὸς ἐπιβολὴν καὶ ἀναγνώρισιν τῆς ἰδίας ἀξίας ὡς ἕδιος σκοπὸς ὑπάρχει κατ' ἐξοχὴν εἰς τὸν ἀνθρώπον. Εἰς τὰ ζῶα, δταν ἐμφανίζεται, ὑπόκειται εἰς ἄλλην δρμήν, συνήθως τὴν γενετήσιον.

Ἡ δρμὴ πρὸς ἀνακοίνωσιν καὶ ἔκφρασιν τῶν σκέψεων, συνασθημάτων καὶ γνωμῶν, ἐκ τῆς ὅποιας πηγάζει ἡ δημιουργία τῆς γλώσσης, μόνον ὑποτυπωδῶς ὑπάρχει εἰς τὰ ζῶα. Ἡ μεταξύ των στοιχειώδης συνεννόησις εὑρίσκεται πάντοτε εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν ἀναγκῶν των. Ἡ δρμὴ πρὸς μίμησιν ἀλλων, θεωρουμένων ως ὑποδειγμάτων, εἶναι καθαρῶς ἀνθρωπίνη. Εἰς τοὺς πιθήκους καὶ παπαγάλους, δπου ὑπάρχει, ἔχει κάτι τὸ ἀντανακλατικόν.

Ἡ δρμὴ πρὸς γνῶσιν ἀποτελεῖ χαρακτηριστικῶς ἀνθρώπινον στοιχεῖον. Τὰ στοιχεῖα νοήσεως ποὺ ἐμφανίζουν τὰ ζῶα ὑπηρετοῦν μόνον τὴν πλήρωσιν τῶν ἔνστικτων των. Ο ἀνθρώπος γνωρίζει τὰ

1. «Εἴτε δὴ νοῦς τοῦτο, εἴτε ἄλλο τι, δὴ κατὰ φύσιν δοκεῖ ἀρχεῖν καὶ ἡγεῖσθαι καὶ ἔννοιαν ἔχειν περὶ καλῶν καὶ θείων». *Ἀριστοτέλειος*, *Ἠθικὰ Νικομ.* X, 7, 1.

πράγματα καθ' έαυτά δισχέτως τῆς ώφελείας των. Τὸ ζῶον βλέπει καὶ γνωρίζει μόνον ἀντικείμενα ώφελούντα ἢ βλάπτοντα.

'Η καλλιτεχνικὴ δρμὴ ώσαύτως ἄγει τὸν ἀνθρώπον εἰς τὸ νὰ αἰσθάνεται τὸ ὠραῖον, τὸ ἐν τῇ φύσει καὶ ἐν τῇ τέχνῃ καὶ νὰ δημιουργῇ ἔργα πέραν τοῦ ωφελίμου. 'Η μουσικὴ τέχνη τῶν φύσικῶν πτηνῶν καὶ ἡ ὠραιότης τῶν παγωνιῶν καὶ τῶν παραδεισίων πτηνῶν εἶναι κάτι δεδομένον ἔτοιμον ἀπὸ τὴν φύσιν, μὴ ἔξελιξιμον. 'Η θρησκευτικὴ δρμὴ τέλος μόνον εἰς τὸν ἀνθρώπον προσιδιάζει καὶ φέρει τοῦτον εἰς ἐπαφὴν μὲ τὴν πηγὴν τῆς ζωῆς.

Πλὴν τῆς συγειδήσεως δ ἀνθρωπος ἔχει τὴν δύναμιν νὰ κυριαρχῇ ἐπὶ τῶν δρμῶν του, νὰ κανονίζῃ αὐτός, δταν θέλῃ, τὴν πλήρωσιν ἔκάστης καὶ κατὰ τὴν ἐμφάνισιν πλειόνων ἀντιτιθεμένων δρμῶν νὰ ἀποφασίζῃ ποια θὰ προτιμηθῇ. Δύναται ἀκόμη νὰ κατασιγάζῃ τὰς δρμὰς του καὶ νὰ ἀπαγορεύῃ τελείως τὴν πλήρωσιν των. Προσέτι δ ἀνθρωπος σχηματίζει σταθερὰς ἀρχὰς περὶ τοῦ τρόπου τοῦ πράττειν, κατὰ τὰς δποίας ρυθμίζει τὴν διαγωγὴν του, συμφώνως πρὸς τὴν δλην του προσωπικότητα. Τὸ ζῶον ἀντιθέτως ἐνεργεῖ κατὰ τὰς δρμὰς καὶ ἀνάγκας τῆς στιγμῆς.

Τὰ ἔμφυτα ταῦτα σπέρματα πνευματικότητος φέρονται εἰς τὰ ἄτομα μὲ διάφορον πληρότητα. Τούτο βλέπομεν εἰς πρόσωπα, τὰ δποία ἐνωρὶς ἐμφανίζονται, νὰ ἔχουν ἐν ἐξ αὐτῶν ὑπὲρ τὸ σύνηθες. Νὰ ἔχουν τάλαντον ἢ χάρισμα.

β'. Τὰ ἔμφυτα στοιχεῖα ἀναλόγως τοῦ φύλου

'Η ὑπαρξίας τῶν δύο φύλων, ἄρρενος καὶ θῆλεος, εἶναι διτολογικὴ πραγματικότης γεννῶσα διαφοροποίησιν τοῦ συνολικοῦ χαρακτῆρος τῶν ἀτόμων. Πλὴν τῆς διαφόρου κατασκευῆς τοῦ γεννητικοῦ συστήματος καὶ τῶν συναφῶν δευτερογενῶν γνωρισμάτων ὑπάρχει διαφορὰ εἰς τὴν δργάνωσιν τῆς προσωπικότητος.

Βιολογικῶς τὸ φύλον καθορίζεται μοιραίως ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς γονιμοποιήσεως διὰ τῆς ἐνώσεως τοῦ πατρικοῦ καὶ μητρικοῦ κυττάρου. Τὸ φάριον τοῦ μέλλοντος ἄρρενος κατέχει ἐν χρωματόσωμα δλιγώτερον ἀπὸ τὸ τοῦ θῆλεος, ἢ ἐν ἀτροφικόν. "Ολα τὰ κύτταρα τοῦ σώματος τοῦ ἀνδρὸς διαφέρουν κατὰ τὸ τελευταῖον τούτο γνωρισμα ἀπὸ τὰ τῆς γυναικός. 'Ἐπίσης ἔχετάξεται κατὰ πόσον ὑπάρχει διαφορὰ τοῦ τύπου νευρικοῦ ἢ ηλεκτρικοῦ φορτίου εἰς τὸ ὄφριον καὶ σπερματοζωάριον.

'Αμφότεροι οἱ γενετήσιοι ἀδένες δὲν ἐργάζονται μόνον διὰ τὴν διαιώνισιν τοῦ εἴδους, ὡς κοινῶς πιστεύεται, ἀλλὰ καὶ ἐπηρεάζουν

καὶ χρωματίζουν δλας τὰς φυσιολογικὰς καὶ πνευματικὰς λειτουργίας. Όλόκληρος δὲ δργανισμὸς ἄλλωστε μέχρι καὶ τοῦ τελευταίου κυττάρου διαποτίζεται ἀπὸ οὐσίας προερχομένας ἐκ τῶν γενετησίων ἀδένων. Οἱ δρχεις καὶ αἱ φοιθῆκαι ἐκκρίνουν ἐντὸς τοῦ αἷματος ώρισμένας οὐσίας καὶ ἐντυπώνουν εἰς τοὺς ιστούς, τὰ δργαναὶ καὶ τὴν συνείδησιν τὸν ἄρρενα ἢ θῆλυν χαρακτῆρα. Ἐντεῦθεν ἡ εἰς πᾶσαν ἀκδήλωσιν διαφαρὰ ἀνδρὸς καὶ γυναικός, ἡ οἰονεὶ διεπομένη ἀπὸ μίαν ίδιαν ἀρχὴν τὴν ἀνδρικότητα ἢ τὴν θηλυκότητα, ως παρετήρει ἥδη δὲ Ἀριστοτέλης¹.

Ἡ ίδιατης τοῦ φύλου γίγνεται ἀφετηρία νὰ σχηματισθῇ ἄλλου τύπου προσωπικότης εἰς τὸν ἀνδραὶ καὶ τὴν γυναικαὶ, μὲ τὸ διὸ δι' ἔκαστον ρυθμὸν ἔξελιξεως, εἶδος ἐνδιαφερόντων καὶ τύπον ζωῆς. Οἱ βαθμὸς ὅμως ἀνδρικότητος ἢ θηλυκότητος δὲν εἶναι δὲ αὐτὸς δι' δλα τὰ ὅμοφυλα ἄτομα, δι' δὲ καὶ ἐκεῖθεν γεννῶνται νέοι προσδιορισμοὶ χαρακτῆρος.

γ. Τὰ ἐκ κληρονομικότητος στοιχεῖα.

1. Μορφαὶ αἱηρονομικότητος.

Στοιχεῖα ἔμφυτα προσδιορίζοντα τὴν διαμόρφωσιν τῆς προσωπικότητος εἶναι καὶ τὰ ἐκ κληρονομικότητος. Οἱ δργανισμὸς ἐκάστου ὅμοιάζει πρὸς τὸν τοῦ πατρὸς ἢ τῆς μητρός, ἢ ἔχει ἔκδηλα στοιχεῖα καὶ ἀπὸ τοὺς δύο. Ἐνίστε ὅμοιάζει πρὸς πρόγονόν τινα. Ἡ δμοιότης εἰς χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου, εἰς τὰς κινήσεις καὶ τὸ βάδισμα εἶναι συχνὰ καταπλήσσουσα¹. Προκειμένου δηλαδὴ περὶ σωματικῆς αἱηρονομικότητος ισχύουν οἱ γενικοὶ νόμοι τῆς Βιολογίας, οἱ διαγνωσθέντες κατὰ πρῶτον ὑπὲρ τοῦ Ἀριστοτέλους², διατυπωθέντες δὲ συστηματικώτερον διὰ τῶν ἐργασιῶν τοῦ Mendel καὶ τῶν μετ' αὐτὸν Γενετιστῶν.

Ἡ ψυχικὴ αἱηρονομικότης ὅμως δὲν εἶναι τόσον σαφής, δον ἡ

1. «Τοῦ γεννητικοῦ μορίου διαφθειρομένου μόνον δλη σχεδὸν ἡ μορφὴ συμμεταβάλλει τοσοῦτον ὥστε ἢ θῆλυ δοκεῖν εἶναι, ἢ μικρὸν ἀπολείπειν» ὡς σὺ κατὰ τὸ τυχόν μόριον, οὐδὲ κατὰ τὴν τυχαῖσαν δύναμιν, θῆλυ δὲν καὶ ἀρρεν τὸ ζῶον. Φανερὸν οὖν δτι ἀρχὴ τις οὖσα φαίνεται τὸ θῆλυ καὶ τὸ ἀρρεν. Πολλὰ γοῦν συμμεταβάλλει μεταβαλλόνταν ἢ θῆλυ καὶ ἀρρεν, ὡς δὲν ἀρχῆς μεταπιπτούσης ». Ἀριστοτ., Περὶ ζώων γενέσεως I, 2.

2. Οἱ Ἀριστοτέλης παρατηρεῖ δτι «φύματα καὶ οὐλαὶ καὶ στίγματα καὶ τὸ χεῦμα» μεταβιδονται εἰς τοὺς ἀπογόνους. Σημειώνει τὴν ὑπερπήδησιν τῶν γενεῶν. Ἀναφέρει διὰ γυναικα «ἐν Σικελίᾳ Αἰθίοπι μοιχευθεῖσαν», ἐκ τῆς ὁποίας «ἢ μὲν θυγάτηρ ἐγένετο οὐκ Αἰθίοψ, τὸ δὲν ἐκ ταύτης». Περὶ ζώων Ιστορίαι VII, 6.

σωματική. Η δυσχέρεια ἀγέκυψεν ἐκ τοῦ γεγονότος, δτὶ σλων τῶν μεγάλων ἀνδρῶν τὰ τέκνα ὑπῆρξαν κατώτερα τῶν γονέων, ή εἶχον ἔκθηλον ἀνωμαλίαν. Ικαν τὸ θέμα τοῦτο ἀπησχόλησε τὸν Ἀριστοτέλην. Εἰς τὴν Ρητορικήν του σημειώνει, δτὶ τῶν ἐνεργητικῶν μεγαλοφυῶν τὰ τέκνα ἐμφανέζουν ἀνισορροπίαν, τῶν δὲ ἡσύχων μεγαλοφυῶν βλακείαν¹.

'Ο Mendelismus ισχύει διὰ τὰ φυτά καὶ δι' ἐπὶ μέρους γνωρισμάτα ζώων. Οὐχὶ δμως καὶ διὰ τὴν ψυχικήν ζωήν. Οἱ ψυχίατροι Bouyer καὶ Sisteron παρατηροῦν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐρευνῶν τῶν τὰ ἔξης: « Bien que certains travaux tendent à faire penser que l'héritage psychologique obéit à des lois déterminées établies par Gregor Mendel sur certains espèces végétales, l'application de ces lois à l'espèce humaine est encore bien problématique »².

'Ακόμη καὶ δταν ὑπάρχῃ ψυχική ἐπιβάρυνσις κληρονομική, αὕτη διὰ τὸν γεννώμενον εἶναι ἀπλῆ πιθανότης καὶ οὐχὶ βεβαιότης ἀσθενείας. Δὲν είμεθα πάντοτε « οἱ Βρυκόλακες » τοῦ Ibsen ἐπαναλαμβάνοντες μηχανικῶς τοὺς προγόνους μας.

'Η διαφορὰ μεταξὺ σωματικῆς καὶ ψυχικῆς κληρονομικότητος προέρχεται καὶ ἐκ τοῦ ἔξης. Ο μὲν σωματικὸς δργανισμὸς φέρει ἐνδογενῶς τὰ στοιχεῖα τῆς διαμορφώσεως του, τὰ δποῖα αύτομάτως λαμβάνουν τὴν πλήρη τῶν ἐκδίπλωσιν. Τὰ ψυχικὰ στοιχεῖα δμως δὲν ὑπάρχουν ἐντός μας ἔτοιμα, οὔτε ἐξελίσσονται αύτομάτως. Ταῦτα, ἔχουν πλαστικότητα, ή ἐπίδρασις δὲ πλείστων παραγόντων θὰ συντελέσῃ εἰς τὸ νὰ λάβουν τὴν τελειωτικήν τῶν μορφήν. Ο ἔχων ἐμφύτως τὰς ἀρίστας ψυχικὰς διαθέσεις, ἐάν τεθῇ εἰς ἔρημον μέρος μακρὰν τῶν ἀνθρώπων, δὲν θὰ ὑπερβῇ πνευματικῶς τὸν ἀνθρώπον τῆς παλαιολιθικῆς ἐποχῆς. Εντεθεν καὶ ή δυσκολία διακρίσεως τοῦ ψυχικοῦ στοιχείου τοῦ προερχομένου ἐκ κληρονομικότητος ἀπὸ τὸ ἐκ τοῦ περιβάλλοντος.

Δὲν δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν ἀκριβεῖς διαπιστώσεις λόγω τῆς ίδιαζούσης φύσεως τοῦ ψυχικοῦ στοιχείου. Οὐχ ἥττον ἀνέκαθεν παρετηρήθη, δτὶ τὰ τέκνα ὁμοιάζουν πρὸς τοὺς γονεῖς, δχι μόνον κατὰ τὴν μορφήν ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ φρόνημα καὶ τὸν χαρακτῆρα.

1. « Ἐξίστανται δὲ τὰ μὲν εύφυι γένη εἰς μανικώτερα ἥθη, οἷον οἱ ἀπ' Ἀλκιβιάδου καὶ οἱ ἀπὸ Διονυσίου τοῦ προτέρου, τὰ δὲ στάσιμα εἰς ἀβελτερίαν καὶ νωθρότητα, οἷον οἱ ἀπὸ Κίμωνος καὶ Περικλέους: καὶ Σωκράτους ». Ρητορική B 15 1390 β. 28 - 31.

2. L'hygiène mentale et nerveuse individuelle, Paris 1926, σελ. 19.

2. Ответы.

Θετικήν ἐπιβεβαίωσιν περὶ τῆς σημασίας τῆς ψυχικῆς κληρονομικότητος καὶ τῆς δυνάμεως της παρέσχον αἱ ἐσχάτως γενόμεναι ἔρευναι περὶ τῆς ψυχοσυνθέσεως τῶν διδύμων.

Οι δίδυμοι διακρίνονται εἰς προελθόντας ἐξ ἐνδεών ώραίου, διχοτομηθέντος εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἀναπτύξεως του εύθυνος μετά τὴν γονιμοποίησιν (εἶναι οἱ μωρωγενεῖς ή *Ιδαγικοὶ δίδυμοι*) καὶ εἰς προελθόντας ἐκ δύο ώραίων, τὰ δποῖα κατήλθον συγχρόνως ἐκ τῆς ωθήκης καὶ ἔγονμοποιήθησαν συγχρόνως (εἶναι οἱ διωργενεῖς ή *ἀπλοὶ δίδυμοι*).

Οι έξ ένθετοι προερχόμενοι διακρίνονται ότι οι ωρισμένων ανθρωπολογικών χαρακτηριστικών, τὰ οποῖα είναι εἰς ἀμφοτέρους τὰ αὐτά, οὗτοι παρουσιάζουν μεγίστην δυοιδητική καὶ εἰς τὴν εύφυταν καὶ εἰς τὰς συγκινήσεις καὶ εἰς τὸν γραφικὸν χαρακτήρα καὶ εἰς τὴν ιδιοσυγκρασίαν ἐν γένει. Τὰ 75 %, τούτων παρουσιάζουν εἰς τὸ σχολεῖον δύοιαν ἐπίδοσιν εἰς τὰ αὐτά μαθήματα. Οσάκις παρουσιάζουν ἔγκληματικάς τάσεις παρουσιάζουν ἀμφότεροι τὰς αὐτάς.

‘Ο Lange έξήτασε 30 ζεύγη διδύμων, 13 μονωογενῶν καὶ 17 διωογενῶν ύποπτασόντα εἰς ἐγκλήματα¹.’ Έκ τῶν πρώτων οἱ 10 εἶχον τιμωρηθῆναι διὰ τὰ αὐτὰ παραπτώματα, ἥτοι 77 %. ‘Έκ τῶν δευτέρων μόνον δύο ἀδελφοί ύπέπεσον εἰς ὅμοια παραπτώματα, ἥτοι 12 %. Οἱ ἄλλοι εἶχον τιμωρηθῆναι καστος δι’ ἄλλου εἴδους παράπτωμα. ’Εξήτασεν ἐπίσης τὴν διανοητικὴν καθυστέρησιν εἰς διδύμους καὶ εὑρεν, ὅτι ἐκ 16 μονωογενῶν οἱ 14 ἦσαν ἡλίθιοι καὶ δύο μόνον δχι, ἐνῷ ἐκ 15 διωογενῶν ἦσαν 1 ἡλίθιος καὶ 14 δχι.

·Η δλη πορεία ζωῆς τῶν μονωογενῶν ἔχει συχνὰ παραδόξους δμοιδτητας. ·Έμφανίζουν ταυτοχρόνους αυναισθηματικάς κρίσεις, σύγχρονον ἐμφάνισιν τῆς αὐτῆς ἀσθενείας, δμοια ἐνδιαφέροντα εἰς τὴν ἐνδυμασίαν καὶ ψυχαγωγίαν, δμοιαν εἰσβολὴν τοῦ γήρατος, διδ καὶ χρησιμοποιούνται πρὸς ἐπίδειξιν εἰς θεάματα. Εἶναι ώς νὰ ἔχουν δύο δμοίους ἑσωτερικούς μηχανισμούς.

· Οι διωογενεῖς ἔχουν διάφορον χαρακτῆρα, ἐνδιαφέροντα, ἐκδηλώσεις καὶ πορείαν ζωῆς, ὡσεὶ οἱ φυσικοὶ τῶν μηχανισμοὶ νὰ ἔσαν διλού τύπου εἰς ἕκαστον.

3. Η ψυχική κληρονομικότητα.

Πρὸς διερεύνησιν τῆς ψυχικῆς κληρονομικότητος ἐμελετήθησαν μεμονωμέναι ψυχικαὶ ιδιότητες, πῶς ἐμφανίζονται εἰς τὰ τέκνα καὶ

1. Lange J.: Verbrechen als Schicksal, Leipzig 1929.

τούς γονεῖς. Ο Peters έσπούδασε τὴν σχέσιν τῆς σχολικῆς ἐπιδόσεως γονέων καὶ τέκνων. Οὗτος ἔξήτασε στατιστικῶς 3979 ἄτομα, εὑρε δὲ υπάρχουσαν τὴν ἐν τῷ παρατιθεμένῳ πίνακι ἀντιστοιχὰν ἐπιδόσεως μεταξὺ γονέων καὶ τέκνων¹:

'Επίδοσις γονέων	'Επίδοσις τέκνων εἰς %			'Αριθ. περιπτώσεων
	καλή	μέση	κακή	
καλή - καλή	41,5	58,5	0	426
καλή - μέση	25,3	73,4	1,3	1265
καλή - κακή	32,1	61,5	6,4	78
μέση - μέση	14,7	82,0	3,3	1850
μέση - κακή	12,1	74,4	13,5	323
κακή - κακή	10,8	78,4	10,0	37

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΚΑΘΗΓΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΝΕΙΣ: Η. ΚΑΘΗΓΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΚΑΙ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΟΥ ΔΙΑΦΟΡΑΙΝΟΝΤΩΝ ΤΟΜΕΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΠΕΤΣΙΟΥ

Ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς στατιστικῆς ταύτης ἡ Peters συνάγονται τὰ ἔξῆς συμπεράσματα:

* 1ον. Τὰ τέκνα ἀκολουθοῦν τὴν ἐπίδοσιν τοῦ ἐνδοῦ ἢ τοῦ ἄλλου τῶν γονέων.

* 2ον. Συχνά ἡ ἐπίδοσις τῶν τέκνων διαφέρει τῆς τῶν γονέων.

* 3ον. "Οταν ἔκαστος τῶν γονέων ἔχῃ διάφορον ἐπίδοσιν, τότε ἡ ἐπίδοσις τῶν τέκνων δὲν εἶναι ἵση μὲ τὸν μέσον δρον τῶν δύο ἐπιδόσεων, ἀλλ' ὅμοιάζει μὲ τὴν τοῦ ἐνδοῦ τῶν γονέων.

Οἱ Haecker καὶ Ziehen ἔξήτασαν ἐπίσης στατιστικῶς ὑπὲρ τὰς 5000 ἄτομα ως πρὸς τὴν κληρονομικὴν μετάδοσιν τῆς μουσικῆς ἴδιοφυΐας. Τὰ ἀποτελέσματα, εἰς ἀ κατέληξαν, εἶναι ἀνάλογα πρὸς τὰ τοῦ Peters, ἔχοντα ως ἔξῆς:

Γονεῖς	Τέκνα (%)		
	σαφῶς μουσικοί	δλίγον μουσικοί	ἄμουσοι
ἀμφότεροι σαφῶς μουσικοί δεὶς σαφῶς μουσικός } καὶ ὁ ἄλλος ἄμουσος }	85,6	6,5	7,9
	58,6	15,0	26,4
ἀμφότεροι ἄμουσοι	25,4	15,9	58,7

Τὸ συμπέρασμα καὶ ἐνταῦθα εἶναι, δτι, δταν οἱ γονεῖς ἔχουν διάφορον ἴδιοφυΐαν, εἰς τὰ τέκνα δὲν ἐμφανίζεται ἐνδιάμεσος τύπος, ἀλλ' ἡ ἴδιοφυΐα τοῦ ἐνδοῦ ἢ τοῦ ἄλλου τῶν γονέων.

1. Peters W., Die Vererbung geistiger Eigenschaften und die psychische Konstitution, Jena 1925.

Πρόσφατοι έρευναι ωδήγησαν προσέτι εἰς τὸ συμπέρασμα, δὶς πολλαὶ ψυχικαὶ ίδιότητες ἀποτελοῦν λειτουργικάς ἐνδητας τῆς πρωσικότητος καὶ δὶς κληρονομεῖται ἐκάστοτε δλόκληρος ἢ ίδιοσυγκρασία καὶ δχι κεχωρισμέναι ίδιότητες. Συνολικῶς κληρονομεῖται ἀπὸ τοὺς γονεῖς ἢ προγόνους ἢ νόησις, ἢ καλλιτεχνικὴ ἀντίληψις, ἢ εύσυγκινησία, ἢ κοινωνικότης, ὁ τύπος τοῦ αὐτοσυναισθήματος, ἢ δύναμις τῆς αὐτοκυριαρχίας καὶ ἡ ἐνεργητικότης.

Οἱ Ηευμᾶς καὶ Wiersma ἔξήτασαν, 437 οἰκογενείας μὲ 2415 πρόσωπα ως πρὸς τὴν νόησιν, τὸ συναίσθημα, τὰς κλίσεις καὶ τὸ πράττειν, καταλήξαντες εἰς τὰ ἔξῆς συμπεράσματα:

1ον. Μεγίστη εἶναι ἡ κληρονομικότης ως πρὸς τὰς συγκινήσεις.

2ον. Αἱ ψυχικαὶ ίδιότητες δεικνύουν ἐναλάσσουσαν κληρονομικότητα. Ἐν ἄτομον ἄλλας μὲν ψυχικὰς ίδιότητας κληρονομεῖ ἀπὸ τὸν πατέρα, ἄλλας δὲ ἀπὸ τὴν μητέρα.

3ον. Οἱ Rijbos ἀσχοληθεὶς ἐπίσης μὲ τὸ πρόβλημα τῆς ψυχικῆς κληρονομικότητος κατέληξεν εἰς τὰ ἔξῆς:

1ον. Εἰς μέγιστον βαθμὸν κληροδοτοῦνται αἱ δεξιότητες αἱ συνδεόμεναι μὲ τὴν κατασκευὴν τοῦ σώματος.

2ον. Εἰς μέγαν βαθμὸν κληροδοτοῦνται αἱ συναίσθηματικαὶ ίδιότητες.

3ον. Εἰς ἐλάχιστον βαθμὸν κληροδοτοῦνται αἱ διανοητικαὶ ίδιότητες.

Αἱ παθολογικαὶ διαταραχαὶ τῶν ψυχικῶν λειτουργιῶν κληροδοτοῦνται μὲ τὴν μεγαλυτέραν πιθανότητα. Τὸ εὔερέθιστον, ἡ κατάθλιψις, ἡ ἐπιληψία, ἡ ἡλιθιότης, αἱ ψυχῶσεις, αἱ ἡθικαὶ διαστροφαὶ τῶν γονέων, ως καὶ αἱ ἐγκληματικαὶ τάσεις ἐμφανίζονται εἰς τὰ τέκνα κατὰ μέγα ποσοστόν. Τὸ θῆλυ φύλον, ως διεπιστώθη, παρεμποδίζει ισχυρότερον ἀπὸ τὸ ὅρρεν τὴν κληρονόμησιν ἐγκληματικῶν ίδιοτήτων καὶ διάστροφῶν.

Ἡ ίδιοφυῖα εἰς τὴν τέχνην, τὴν ἐπαστήμην, τὴν πολιτικὴν καὶ τὰς ἐπιχειρήσεις εύνοεῖται μεγάλως ἀπὸ τὴν κληρονομικότητα. Ἡ οἰκογένεια τῶν Bach ἐγέννησε σειράν δλόκληρον μουσικῶν. Ὁ Galton¹, ἔξήτασε 300 οἰκογενείας, αἵτινες παρήγαγον πλέον τῶν 1000 προσώπων, τὰ δποῖα διεκρίθησαν ως πολιτικοί, στρατιωτικοί, φυσιοδίφαι καὶ καλλιτέχναι. Εἶναι βέβαιον, δὶς ὑπάρχει ἐν «spiritus familiaris», τὸ δποῖον διήκει διὰ γενεῶν δλοκλήρων.

Ἡ μεγαλοφυῖα εἶναι ἡ πτωχοτέρα πασῶν ως πρὸς τὴν κληρονομικότητα. Τὰ τέκνα τῶν μεγάλων ἀνδρῶν τῆς Ιστορίας ποτὲ δὲν

1. Hereditary Genius, London 1896.

ήδυνήθησαν νά πλησιάσουν τὸ πνευματικὸν ὄψος τῶν γονέων των. Πολλὰ παρέμειναν περὶ τὸ μέτριον, μερικὰ δὲ κατῆλθον καὶ κάτω τοῦ μετρίου. Ἡ φύσις δὲν εὐχαριστεῖται νά δημιουργῇ οἰκογενείας μεγαλοφυῶν, κρατοῦσα τὸ προνόμιόν της τοῦτο μόνον διὰ μεμονωμένα ἅτομα, τὰ δποῖα κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Hugo «γεννῶνται μεγάλα δι' δνομαστικῆς διαταγῆς τοῦ Θεοῦ».

'Ἐκ τῶν ως ἀνω δεδομένων συνάγεται, δτι δὲν δυνάμεθα νά προείπωμεν ἐπακριβῶς τίς θὰ εἶναι ἡ ψυχοσύνθεσις τῶν τέκνων τῶν γεννωμένων ἐκ γονέων ώρισμένης ψυχοσυνθεσεως. Δυνάμεθα μόνον νά εἴπωμεν, δτι ἀπὸ οἰκογένειαν μὲ ἀνωτέρας ίδιότητας ὑπάρχει μεγάλη πιθανότης νά προέλθουν τέκνα μὲ ἀγωτέραν ψυχοσύνθεοιν, χωρὶς νά ἀποκλείεται ἐνίστε καὶ ἀπόκλισις ἐκ τῆς πιθανότητος, ἀφοῦ τὰ ἀνθρώπινα ἅτομα δὲν εἶναι καθαρᾶς φυλῆς ως πρὸς τοὺς προγόνους των. Μετὰ μεγάλης βαιβαιότητος ὅμως δυνάμεθα νά εἴπωμεν, δτι ἀπὸ παθολογικούς γονεῖς, συφιλιδικούς, ἀλκοολικούς, ἐπιληπτικούς, ἡλιθίους, ψυχωτικούς, μὲ διαστροφὰς καὶ ἐγκληματικὰς τάσεις, θὰ προέλθουν ἀνώμαλα καὶ ἐγκληματικά τέκνα. Τὸ γεγονός τοῦτο ἔχει σημασίαν δι' ἐνα λαδν, δστις φροντίζει διὰ τὴν κοινωνικήν του ὑγείαν καὶ πρέπει νά λαμβάνεται ὑπ' ὅψιν τόσον ἀπὸ τὰ ἅτομα τὰ συνερχόμενα εἰς γάμον, δσον καὶ ἀπὸ τὸ κράτος, τὸ δποῖον πρέπει νά θέτῃ φραγμούς εἰς συζεύξεις ἀσθενῶν ἀτόμων. 'Απὸ τοιαύτας συζεύξεις εἴμεθα βέβαιοι, δτι θὰ προέλθουν τέκνα πρωρισμένα νά ζήσουν θλιβεράν ζωὴν καὶ νά εἶναι συνεχὲς βάρος τῆς δλότητος. Ἡ διαφώτισις τοῦ πληθυσμοῦ, ἥ καὶ ἡ ἐπιβολὴ ὑπευθύνου ιατρικῆς ἔξετάσεως πρὸ τοῦ γάμου εἶναι τι τὸ ἀπολύτως ἐπιβαλλόμενον.

Τὰ ως ἀνω δεδομένα δὲν πρέπει πάντως νά γεννήσουν, προκειμένου περὶ τῶν ὑγιῶν ἀτόμων, σκέψεις μοιρολατρείας καὶ νά γίνῃ πιστευτόν, δτι ἔκαστος θὰ γίνῃ, δτι εἶναι ἐκ φύσεως. 'Ο ἀτομικὸς παράγων αὐτοδιαμορφώσεως καὶ ἔξελιξεως εἶναι ἐν θεῖον δώρον εἰς τὸν ἀνθρωπὸν. Αἱ καταβολαὶ, τὰς δποίας ἔχει ἔκαστος ἐκ κληρονομικότητος εἶναι ἀνοικταὶ εἰς πλειστας δυνατότητας. Χαρακτήρ καὶ προσωπικότης δὲν εἶναι μόνον αὖξουσα ἐκδίπλωσις τοῦ ἐντὸς ἡμῶν ὑπάρχοντος, ἀλλὰ καὶ αὖξουσα αὐτοδιαμόρφωσις, ἀφοῦ ἡ πλαστικότης εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῆς νέας ζωῆς. Μόνον τὸ ἀνώμαλον καὶ παθολογικὸν στερεῖται τῆς τοιαύτης πλαστικότητος. Εἰς τὴν διάπλασιν τῆς προσωπικότητός του ἔκαστος προσφέρει μέγα ποσοστὸν διὰ τῆς ίδιας του συμβολῆς. Μὲ τὸ ως τῆς συνειδήσεως, διὰ τοῦ δποίου ἔχει προικισθῆ, ἀντιλαμβανόμενος τὰ ἐντὸς του ἔμφυτα στοιχεῖα καὶ τοὺς πραγματικοὺς ἔξωτερικοὺς δρους γίνεται πλάστης ἑαυτοῦ.

Β'. ΕΠΙΚΤΗΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

‘Η διαμόρφωσις τῆς προσωπικότητος παραλλήλως πρὸς τὰ ἔμφυτα στοιχεῖα, τὸν εἶδους ἄνθρωπος, τὸν φύλον καὶ τὰ ἐκ κληρονομικότητος, προσδιορίζεται καὶ ἀπὸ ἐπιδράσεις δὲλλων παραγόντων, ἐπικτήτων. Οὗτοι εἰναι τὸ φυσικὸν περιβάλλον εἰς τὸ δποῖον γεννᾶται καὶ ζῇ τὸ ἀτομόν, τὸ κοινωνικὸν περιβάλλον καὶ αἱ ἀτομικαὶ τύχαι τὰς ὅποιας θὰ συναντήσῃ κατὰ τὴν ζωὴν τοῦ.

Θὰ διασαφήσωμεν ἔκαστον τούτων.

α'. Τὸ φυσικὸν περιβάλλον.

Τὸ γεωφυσικὸν περιβάλλον εἰς τὸ δποῖον θὰ γεννηθῇ καὶ θὰ διέλθῃ τις ίδια τὴν παιδικήν καὶ νεανικήν ἡλικίαν ἀσκεῖ ἐπίδρασιν ἐπ' αὐτοῦ. ‘Η γεωγραφική ζώνη, τὰ μέσα διατροφῆς, ἡ χλωρίς καὶ ἡ πανίς, ὁ χημισμὸς τοῦ ἀέρος, ὁ βαθμὸς ἀτμοσφαιρικῆς πιέσεως, ἡ ὑγρότητος ἢ ξηρότητος, τὸ παράλιον ἢ μεσόγειον, τὸ θερμὸν ἢ ψυχρὸν τοῦ κλίματος διαμορφώνουν τὴν φυσιολογικήν του ὑφὴν κατ' δὲλλον τύπον. Διεπιστώθη δτι αἱ ἔσω ἐκκρίσεις, ίδια δὲ θυρεοειδῆς ἐπηρεάζονται ἐκεῖθεν. Οἱ κάτοικοι τῶν Πυρρηναίων, Ἰμαλαῖων καὶ Ἀλπεων ἐμφανίζουν εἰς ηὑξημένον ποσοστὸν φαινόμενα Κρετινισμοῦ, ἥτοι μιᾶς νωθρότητος διανοητικῆς, ἀτινα ἐλαττοῦνται, ἐὰν οὗτοι μεταφερθοῦν εἰς παραλίους περιοχάς. ‘Ο Ιπποκράτης εἶχε σημειώσει τὴν λόγῳ τοῦ κλίματος διαφορὰν ψυχοσυνθέσεως Εύρωπαίων καὶ Ἀσιανῶν.

‘Η διαμόρφωσις καὶ αἱ γραμμαὶ τοῦ τοπίου ἐπιδροῦν ἐπίσης ἀναλόγως, διότι τὰ ἐκτερπόμενα ἔρεθισματα εἰναι δὲλλα. Οἱ δρεινοὶ ἔχουν εύκινησίαν σκέψεως, δὲλλα καὶ τάσιν πρὸς ἀλλαγὴν, ἐνῷ οἱ πεδινοὶ ἔχουν βραδύτητα, δὲλλα διάρκειαν καὶ ἐπιμονήν.

‘Ο φωτισμός, τὸ χρῶμα καὶ τὸ περίγραμμα τοῦ τοπίου ἀσκοῦν ἐπίσης ἐπίδρασιν. Τοῦτο βλέπομεν ίδια εἰς τοὺς ρυθμοὺς τέχνης, οἵτινες ἐπηρεάζονται ἐκεῖθεν βασικῶς. ‘Η εύθεια εἰς τὴν Ἑλληνικὴν τέχνην ἵσως εἰναι γέννημα τῆς θαλάσσης. ‘Ο θόλος εἰς τὴν Ἀνατολὴν ἐγεννήθη ἐκ τῆς θέας τοῦ οὐρανοῦ κατὰ τὰς νυκτερινὰς δδοιπορίας. Τὰ Γοτθικὰ τεμνόμενα τόξα προῆλθον ἀπὸ τὴν ἐντὸς τῶν δασῶν διαβίωσιν τῶν κατοίκων τῆς βορείου Εύρωπης ἐπὶ αἰώνας μακρούς.

Οἱ ρυθμοὶ τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος καὶ ὁ τόπος ἐναλλαγῆς των ἔχει σημασίαν. Δύνανται νὰ προκαλοῦν κατὰ περιοχὰς διέγερσιν ἢ ἡρέμησιν, ἀδιαφορίαν ἢ ἐπιθετικότητα. Οἱ κάτοικοι τῆς Θράκης ἀνέπτυξαν τὴν δργιαστικὴν λατρείαν τοῦ Διονύσου, ἐνῷ οἱ τῶν

Κυκλάδων τὴν γαλήνιον Ἀπολλώνειον λόγῳ ἀκριβῶς τῆς διαφορᾶς ταύτης. Εἰς ώρισμένας περιοχὰς τῆς Αὐστρίας, δταν πνέη τὸ Föhn, ἐν εἶδος λίβα, ἡ αὐτοκυριαρχία ἐλαττοθται καὶ αὐξάνει ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐγκλημάτων, πρᾶγμα τὸ δποῖον λαμβάνεται ὑπ' ὅψιν παρὰ τῶν δικαστῶν. Τὸ Ἀποκ ἐπίσης εἶναι ἐν εἶδος ἐγκληματικῆς μανίας προερχόμενον ἀπὸ λόγους περιβάλλοντος. Ἀκόμη καὶ οἱ ρυθμοὶ τῆς θαλασσίου παλιρροίας ἔχουν ἐπίδρασιν, παρατηρηθέντος δτι εἰς τὰς νήσους τοῦ Ἀτλαντικοῦ οἱ κάτοικοι ἀποθνήσκουν πάντοτε κατὰ τὴν ἄμπωτιν, οὐδέποτε δὲ κατὰ τὴν πλημμυρίδα¹.

Αἱ μονιμώτεραι ἐπιδράσεις τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος ἐπὶ τοῦ τύπου τῶν ἀνθρωπίνων φυλῶν λόγῳ τῆς ἐπὶ χιλιετηρίδας ἐπηρείας τῶν διαμορφώνουν ἄλλως αὐτὴν ταύτην τὴν κληρονομικήν μᾶζαν εἰς ἔκαστον γεννώμενον καὶ συντελούμν εἰς τὸ νὰ ἀναφανοῦν τὰ συνακόλουθά της χαρακτηριστικά, ως θὰ ἴδωμεν εἰς ἄλλο κεφάλαιον εἰς τὸ Μέρος Τέταρτον.

β'. Τὸ κοινωνικὸν περιβάλλον.

'Η ἐν κοινωνίᾳ μετ' ἄλλων ἀτόμων ζωὴ ἐπηρεάζει τὴν διαμόρφωσιν τῆς προσωπικότητος, διότι τὰ ἔμφυτα στοιχεῖα ἐκεῖ θὰ ἀσκηθοῦν. "Ανευ αὐτῆς μένουν εἰς τὸ ἐπίπεδον τοῦ ζωώδους. «Ο υἱὸς τοῦ μεγαλυτέρου σοφοῦ, παρατηρεῖ δ Carrel, ἐὰν τοποθετηθῇ εἰς ξενοδοχεῖαν δὲν θὰ ὑπερβῇ τὸν ἀνθρώπου τῆς ἐποχῆς τοῦ Cro-Magnon». 'Η προσωπικότης ἐνὸς ώρίμου ἀνθρώπου δὲν δύναται νὰ ἐρμηνευθῇ μόνον ἐκ λόγων φυσιολογικῶν καὶ ψυχολογικῶν, ἄλλα καὶ ἐκ λόγων, τοὺς δποῖους γνωρίζουν δ κοινωνιολόγος καὶ δ ιστορικός. 'Ανεξαρτήτως ἀποφασίζει δ ἀνθρώπος διὰ δλίγα μόνον πράγματα. Διὰ πλείστα ζητήματα αἱ βασικαὶ του ἀντιλήψεις προέρχονται ἀπὸ τὴν κοινωνίαν. Αἱ ίδεαι τῆς κοινωνίας δποῦ ζῆ, ἀποτελοῦν τὰς προκειμένας προτάσεις, ἐκ τῶν δποῖων συχνὰ ως ἀναγκαῖα συμπεράσματα ἔξαγονται αἱ ἀποφάσεις του εἰς τὰς ἐπὶ μέρους περιπτώσεις.

Οἱ τρόποι μὲ τοὺς δποῖους ἐπιδρῶ τὸ κοινωνικὸν περιβάλλον εἶναι πολλοί. 'Η οἰκογένεια ἐκ τῆς δποίας θὰ προέλθῃ ἔκαστος, δ χαρακτὴρ καὶ ἡ μόρφωσις τῶν γονέων, ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις αὐτῶν, ἡ κοινωνικὴ τάξις εἰς τὴν δποίαν ἀνήκουν, ἡ φροντὶς τὴν δποίαν δεικνύουν διὰ τὰ τέκνα των, δ ἀριθμὸς καὶ τὸ εἶδος τῶν ἀδελφῶν ἔχουν μεγίστην σημασίαν. Τὰ σχολεῖα εἰς τὰ δποῖα θὰ

1. Κατὰ Rothacker E., Die Schichten der Persönlichkeit, Leipzig 1938, σελ. 26.

Τὰ ἔπειρητα στοιχεῖα

φοιτήσῃ ἔκαστος, τὸ ἐν αὐτοῖς ὑπάρχον πνεῦμα, οἱ καθηγηταὶ, τοὺς διποίους θὰ ἔχῃ θὰ ἐπιδράσουν μαγάλως. Συχνὰ εἰς διδάσκαλος δύναται νὰ ἔχῃ ἀποφασιστικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ μέλλοντος ἐνὸς προσώπου καὶ ἀπὸ αὐτὸν νὰ καθορισθῇ ἡ δλη πορεία τῆς ζωῆς του. Δὲν εἶναι υπερβολικὴ ἡ γνῶμη, διὸ δὲν θὰ ἔγινετο οἶος ἔγινε, ἐὰν δὲν εἶχε διδάσκαλον τὸν Ἀριστοτέλην.

Ἡ κοινωνία τοῦ χωρίου, τῆς πόλεως ἢ τῆς συνοικίας, εἰς τὴν διποίαν θὰ ζήσῃ ἔκαστος καὶ διπού θὰ εὕρῃ τοὺς συμπαίκτας του, τοὺς πρώτους φίλους του καὶ τὰ ἄτομα μὲ τὰ διποῖα θὰ ἐπικοινωνῇ ψυχικῶς, θὰ ἐπιδράσουν ἀναλόγως. Ἡ ἐκκλησία καὶ θρησκευτικὴ κοινότης εἰς τὴν διποίαν ἀνήκει ἔχουν σημασίαν ως πρὸς τὴν διαμόρφωσίν του. "Ἀλλην θέσιν λαμβάνει ἔναντι τῆς ζωῆς εἰς γεννώμενος Βουδδιστὴς εἰς τὴν Βομβάην, διδασκόμενος ως υπέρτατον θρησκευτικὸν δόγμα τὴν Nirvana καὶ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἀπὸ τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ χαρῶν τοῦ κόσμου, καὶ ἄλλην δὲ γεννώμενος διαμαρτυρόμενος εἰς Κοπεγχάγην καὶ διδασκόμενος, διὸ δλαι αἱ χαραὶ τῆς ζωῆς εἶναι θείον διθρον πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ἐὰν δὲ οὗτος περιφρονήσῃ ταύτας ἀσεβεῖ πρὸς τὴν θείαν δημιουργίαν. Τὸ ἐπάγγελμα ἐπίσης, τὸ διποίον θὰ ἐκλέξῃ ἔκαστος, θὰ ἀναπτύξῃ εἰς αὐτὸν συνηθείας καὶ ικανότητας, αἵτινες θὰ χαραχθοῦν βαθέως εἰς τὴν ψυχήν του.

Τέλος τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς εἰς τὴν διποίαν θὰ ζήσῃ, θὰ συντελέσῃ εἰς τὸν καθορισμὸν τῶν Ιδανικῶν, τὰ διποῖα θὰ προβάλῃ τὸ ἄτομον ως σκοπούς ζωῆς. Ἡ Ιεραρχία τῶν ἐν τῇ κοινωνίᾳ ισχυουσῶν ἀξιῶν ἀλλάσσει κατὰ ἐποχάς. Ἱδανικὰ διὰ τὴν δημητικὴν ἐποχὴν ἥσαν δὲ ἡρωὶς ἐν πολέμῳ, διὰ τὴν κλασσικὴν διοφάς καὶ δὲ πολιτικός, διὰ τὸν Μεσαίωνα δὲ ἄγιος, διὰ τὴν Ἀναγέννησιν δὲ καλλιτέχνης, διὰ τὸν 19ον αἰῶνα δὲ ἐφευρέτης, διὰ σήμερον δὲ μεγαλοεπιχειρηματίας καὶ δὲ recordman. Τὸ πνεῦμα τοῦτο τῆς ἐποχῆς ἐπιδρᾷ ἔκαστοτε ἐπὶ τὴν ἀξιολογίαν τῆς προσωπικότητος.

γ'. Αἱ τύχαι.

Ἀἱ τύχαι καὶ τὰ συμβάντα τῆς ἀτομικῆς ζωῆς, ίδιως κατὰ τὴν παιδικὴν καὶ νεανικὴν ἡλικίαν, ἐπιδροῦν σοβαρῶς εἰς τὴν διαμόρφωσίν τῆς προσωπικότητος. Ἡδη ἡ φυσιολογικὴ κατάστασις τῶν γονέων κατὰ τὴν διάστασιν τῆς συλλήψεως προσδιορίζει τὴν μοῖραν τοῦ γεννηθησομένου. Ἐάν δὲ πατήρ ἥτο μεθύων, ἀναφαίνεται εἰς αὐτὸν διανοητικὴ καθυστέρησις, εἴτε σεληνιασμός.

Κατὰ τὴν περίοδον τῆς κυοφορίας ἡ σωματικὴ καὶ ψυχικὴ κατάστασις τῆς ἔγγυού ἔχει σημασίαν. Κακὴ θρέψις, θλίψις, κακώσεις,

έξαντλησις τῆς μητρός έχουν συνεπείας. Οι δροι διεξαγωγής τούς τοκετούς είναι έπισης κρίσιμοι. Τραυματισμοί τούς κρανίου κατ' αὐτὸν δύνανται νὰ προκαλέσουν ισόβιον διανοητικήν άναπηρίαν.

Τὰ ἀπὸ τῆς γεννήσεως καὶ ἔξῆς συμβάντα ἔχουν ἐπίσης σημασίαν, ἀποτελούντα τὸ ἱστορικὸν τοῦ ἀτόμου. Ἀσθένειαι σωματικὴ διὰ τούφος, τραύματα ψυχικὰ ἐπιδροῦν μονίμως. Παῖδες π.χ. ἀναπτυχθέντες χωρὶς στοργὴν, οἱ ὅποιοι δὲν ἔπαιξαν, ή εἶχον τὸν τρόμον τοῦ τί θὰ γίνουν ἐπηρεάζονται. "Ἐν ἀτύχημα, ἐν ἐλάττωμα ἀναφαινόμενον, πτωχεία εἰς κακὴν ὕραν, διαζύγιον τῶν γονέων, χρόνιον νόσημα ἐνδὲς μέλους τῆς οἰκογενείας, δρφανεία εἶναι δλα κακοὶ πρασδιορισμοὶ μονίμως δρῶντες.

"Οχι μόνον καθ' ἔκαστον συμβάντα, ἀλλὰ συνολικῶς ἡ πορεία ζωῆς κατὰ τὰ στάδια τῶν ἡλικιῶν ἔχει σημασίαν. Ἡ μὴ διαβίωσις κατὰ ἐν στάδιον ἡλικίας συμφώνως πρὸς τὰς ψυχολογικὰς του ἀπαιτήσεις καταλείπει ἐν κενόν. Γεννᾷ μίαν ἀνωριμότητα ὡς πρὸς αὐτό. Ἀλλὰ καὶ πρόωρος ὠρίμανσις ἔχει τὰς συνεπείας τῆς, ἀκολουθούμενη ἀπὸ πρόωρον γῆρας καὶ μαρασμόν. Εύτυχία εἶναι γὰρ ἔρχεται ἔκαστον πρᾶγμα καὶ νὰ συμβαίνῃ εἰς τὴν ὕραν του. Δι' αὐτὸν καλεῖται « ὁραζού ».

Τὰ ἔμπόδια βεβαίως δὲν λείπουν. "Ἐὰν δομῶς ἐγένετο ἡ ἐνδυνάμωσις καὶ ὠρίμανσις, ὑπερβαίνονται. Άτι Βιογραφίαι τῶν ἀξιολόγων προσώπων ἀπὸ τοῦ Πλουτάρχου μέχρι τῶν σημερινῶν βεβαιώνουν τὸν ρόλον τῆς τύχης εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῶν προσώπων.

Γ'. Ο ΑΤΟΜΙΚΟΣ ΠΑΡΑΓΩΝ ΥΠΕΥΘΥΝΟΥ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΩΣ

"Ἐκαστον νέον ἄτομον δὲν εἶναι ἀπλοῦν ἀθροισμάτων καὶ λειτουργιῶν προερχομένων ἐκ τοῦ πατρός ή τῆς μητρός, τοῦ περιβάλλοντος ή τῆς τύχης, τὰ ὅποια ἀναγκαῖως καθορίζουν τὴν δληγὴν ἐξέλιξιν του, ἀλλ' εἶναι ή ἀρχὴ μιᾶς νέας ζωῆς, ἐκ τῆς ὅποιας θὰ δημιουργηθῇ μία νέα μοναδικὴ εἰς τὸ εἶδος τῆς ψυχοσύνθεσις, ἐν ἀτομικὸν 'Ἐγὼ μὴ δμοιάζον πρὸς οὐδὲν ἄλλο καὶ ὑπεύθυνον δι' ἔαυτὸν καὶ τὴν μοῖραν του.

"Η πρώτη μορφὴ κατευθύνσεως εἶναι ἡ τοῦ σώματος. Η ψυχὴ ἐμφανίζεται εἰσδύουσα καὶ κινούσα τὸ σῶμα ὡς ὅργανόν της. Η ἀσκησις, ή σκληραγωγία, ή κυριαρχία ἐπ' αὐτοῦ εἶναι ή πρώτη δυναμικὴ κατάκτησις.

Δευτέρα βαθμὸς εἶναι ή ἀντιμετώπισις τῆς συνειδήσεώς του καὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ ἔαυτοῦ του, τῶν ἐπιθυμιῶν του, τῶν τάσεων του, τοῦ ἐγωζόμοθου του. "Ο 'Οράτιος παρετήρει δτὶ « εἶναι καλλίτερον νὰ βασι-

λεύη κανεὶς εἰς τὴν ψυχὴν του παρὰ νὰ ἔχῃ ύπὸ τὴν κυριαρχίαν του τὴν Λιθύην καὶ τὴν 'Ισπανίαν».

Τρίτη βαθμίς εἶναι νὰ ἐπιζητῇ εὐθύνας, καθήκοντα καὶ ὑποχρεώσαις. Ἡ προθυμία πρὸς εὐθύνην εἶναι δεῖγμα τῆς προσωπικῆς ἀξίας. 'Ο ἐπιχειρῶν μετάθεσιν εὐθυνῶν εἰς ἄλλους, εἴτε εἰς τοὺς γονεῖς, εἴτε εἰς τοὺς οἰκονομικούς δρους, εἴτε εἰς τὰς περιστάσεις, ἔχει ἡλαττωμένην προσωπικότητα. Γνώρισμα τῶν μεγάλων εἶναι ἡ πρωτοβουλία καὶ ἡ πρωτοτυπία. 'Ο Θεμιστοκλῆς ἥδη τὸ τονίζει διὰ τοῦ Πλουτάρχου¹. 'Ολοκλήρωσις καὶ ώριμανσις πραγματοποιεῖται εἰς ἐν ἀτομον, δταν τοῦτο γίνεται υπεύθυνον δχι μόνον διὰ τὴν αὐτο- συντήρησίν του, ἀλλὰ καὶ διὰ ζωὴν ἀρμόζουσαν εἰς ἀνθρωπον.

Πλαν δ,τι φέρει ἐμφύτως ἔκαστος δὲν εἶναι ἀποτελεσμένον, ἀλλ' ἐμπερικλείει δυγατότητας πρὸς ἔξελιξιν. 'Ο νέος ἀνθρωπος ἔχων εἰς τὴν διάθεσίν του ἐν ποσὸν ψυχισμοῦ τὸ χρησιμοποιεῖ, δπως αὐτὸς ἀποφασίσῃ, ὡστε νὰ δλοκληρωθῇ, ἐὰν θέλῃ. "Εχομεν παραδείγματα ἀτόμων ἄτινα μὲ αὐτοπροσάθειαν υπερέβησαν ἀντιξούτητας, διώρ- θωσαν σωματικάς ἀτελείας, ἀπέβαλον ψυχικάς ἀδυναμίας ἐκ κακῶν έξεων, ἐνίκησαν τὴν τύχην.

Συχνὰ τύχην χαρακτηρίζουν τινὲς τὴν ἐμφάνισιν συμβάντων, τὰ δποῖα καίτοι εἶναι πανανθρώπινα, τὰ νομίζουν, δτι μόνον δι' αὐτοὺς συμβαίνουν. 'Ο Μένανδρος παρατηρεῖ ἐν προκειμένῳ δρθῷ δτι:

«'Ο μὴ φέρων κατὰ φύσιν τὰ πράγματα
τύχην προσηγδρευσε τὸν ἑαυτοῦ τρόπον».

"Ἐκαστος δημιουργεῖ τὴν μοῖραν τους «Faber quisque fortunae sua». Ἔξαγει ἐνδοθεν μίαν ἐνέργειαν αὐτοκάθορισμοῦ, ἀφοῦ ἡ προ- σωπικότης εἶναι ἐν διαρκεῖς Γίγνεσθαι.

'Ο ατομικός παράγων εἶχεν ἐπὶ μακρὸν παροραθῆ εἰς τὴν Ψυχο- λογίαν, λόγῳ τοῦ προσανατολισμοῦ της εἰς ψυχοφυσικάς μεθόδους. Ἡ ἀγωγὴ ἡ παρὰ τῶν γονέων καὶ τοῦ σχολείου παρεχομένη πρέπει νὰ μεριμνᾷ, δπως ἐνισχύῃ τὸν παράγοντα τοῦτον, μὴ καταπίεζουσα τὴν ατομικὴν πρωτοβουλίαν, ἀσκοῦσα δὲ πρὸς εὐθύνην καὶ ἀνεξαρτη- σίαν ἀπὸ ἔξωτερικοὺς δρους. Αὕτη δέον νὰ καταπολεμῇ τόσον τὸν Βιολογισμὸν τὸν υπερτονίζοντα τὴν κληρονομικότητα, δσον καὶ τὸν Behaviorismus τὸν θεωροῦντα τὸ πρόσωπον ἀναγκαῖον ἔξαρτημα τῶν δρῶν τοῦ περιβάλλοντος.

1. «Τοῦ Σεριφίου πρὸς αὐτὸν (Θεμιστοκλέα) εἰπόντος, ὃς οὐδὲ δι' αὐτὸν
εσχηκε δόξαν, ἀλλὰ διὰ τὴν πόλιν· 'Αληθῆ λέγεις, εἰπεν, ἀλλ' οὕτ' ἀν ἔγω
Σερίφιος ὃν ἐγενόμην ἐνδοξος, οὔτε σὺ 'Αθηναῖος». Πλουτάρχου, Θεμιστοκλῆς
XVIII.